

Tuettu koulupolku suojaa sijoitettua lasta syrjäytymiseltä

Pesäpuun SISUKAS-projekti järjesti 18.9.2012 Jyväskylän yliopiston päärakennuksessa Sisukas pärjää aina -seminaarin sijoitettu lapsi koulussa teemaan liittyen. Tilaisuus oli lähtölaukaus Keski-Suomen alueella toteutettavalle viisivuotiselle projektille. Seminaari verkotti yhteen lähes 250 sijaisvanhempaa, erityisopettajaa, rehtoria, luokanopettajaa, sosiaalityöntekijää, psykologia, kehittäjää, opiskelijaa ja tutkijaa. Seminaarin yhteistyökumppaneina olivat KASTE-hanke sekä RAY:n Emma & Elias -ohjelma.

Sijoitetuilla on kohonut syrjäytymisriski

Pesäpuun puheenjohtaja **Tarja Heino**, THL:stä avasi seminaarin kertoen, että Suomessa elää kodin ulkopuolelle sijoitettuna 17 072

alle 18-vuotiasta ja heistä huostassa on 10 011 lasta (THL:n tilastot 2010). Tutkimusten mukaan lastensuojelun asiakkaaksi tullessaan kolmanneksella lapsista ilmenee vaikeuksia koulunkäynnissä. Huostaanotto-

hetkellä vaikeuksia on lähes puolella. Huostaanoton aikana neljäsosalla kouluvaikeudet pysyvät ennallaan tai vaikeutuvat entisestään. Huostassa olleiden osallistuminen toisen ja kolmannen asteen koulutukseen on

Yleisö kirjoittaa ilmaan ekaluokan opettajansa nimeä.

selkeästi muuta ikäluokkaa vähäisempää. Syrjäytymisen aiheuttaa paitsi inhimillistä kärsimystä myös merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle.

OKM satsaa tukeen

Opetusneuvos **Aki Tornberg** toi seminaariin Opetus- ja kulttuuriministeriön tervehdyksen. Hän kertoi, että sijoitettujen lasten syrjäytymisriskin tiedostettu myös OKM:ssä ja toimiin ryhdytty. Vuoden 2011 alusta perustusopetuslakiin tehtiin muutos koskien tehostettua ja erityistä tukea. Sen tavoitteena on vahvistaa oppilaalle suunnitelmallisesti ja oikea-aikaisesti annettavaa varhaista ja ennalta ehkäisevää oppimisen ja kasvun tukea.

Tulevana 5-vuotiskautena koulun roolia oppilaiden emotionaalisten ja sosiaalisten taitojen kehittäjänä vahvistetaan sekä tuetaan oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Lisäksi tehostetaan toimia koulukiusaamisen vähentämiseksi ja lisätään suvaitsevaisuus- ja tapakäytöstä koulujen toiminnassa. Huostaan otettujen ja sijoitettujen lasten oikeus perusopetukseen turvataan uudistamalla opetuksen rahoitus yhteneväiseksi STM:n kanssa vuoden 2013 alusta lukien. OKM myöntää tulevalle vuodelle 60 miljoonaa euroa perusopetuksen ryhmäkokojen pienentämiseen, mikäli eduskunta hyväksyy määrärahaesityksen. Tornberg

piti SISUKAS-projektia toivottuna hankkeena sijoitettujen lasten erityiskäytännöissä.

Hyvä käytäntö naapurista

Seminaarin pääpuhujana, sosiaalityön professori **Bo Vinnerljung** Tukholman yliopistosta esitteli Ruotsiin juurtumassa olevaa SkolFam®-mallia, jonka avulla on onnistuttu parantamaan sijoitettujen alakouluikäisten lasten oppimistuloksia. Koulutus on tutkimusten mukaan tärkein suojaava tekijä ja syrjäytymisen ehkäisijä sijoitetuilla lapsilla. Useat sijoitetut lapset alisuoriutuvat koulussa omaan potentiaaliinsa nähden, he eivät usko kykyihinsä

Aki Tornberg

Tarja Heino ja Bo Vinnerljung

ja heidän suoriutumisel-
taan odotetaan vähemmän.
Huostaan otetut ovatkin
muuta suuremmassa ris-
kissä pudota peruskoulun
jälkeen koulupolulta, jää-
dä vaille ammattitutkintoa,
tulla vanhemmaksi teininä,
kärsiä aikuisena päihde- ja
mielenterveysongelmista.
Riskikehitykseen on mah-
dollista puuttua luomalla
oppimisympäristö, joka
motivoi ja auttaa lasta ot-
tamaan käyttöön kykynsä.
Yksilöllinen tuki edellyttää
lasten oppimisvalmiuksien
systemaattista kartoittamis-
ta ja tukitoimien suunnitte-
lua monitoimijaisessa yh-
teistyössä. Ruotsissa 1998
kehitetty SkolFam®-malli
on käytössä jo 10 kunnassa
ja tulokset ovat myönteisiä.

Oppimisen ongelmat ovat moninaisia

Neuropsykologi **Tuija Aro**
Niilo Mäki Instituutista va-
lotti, että sijoitetun lapsen
oppimisvaikeuksia selittä-
vät sekä perimä että ympä-
ristötekijät. Osalla sijoitetun
lapsen oppimisvaikeuksista
on neurologinen tausta. Pie-
nen lapsen ympäristössään
kokema varhainen stressi
vaikuttaa lapsen tunteisiin
ja kykyyn käsitellä, käyttää
ja vastaanottaa tietoa sekä
tuottaa puhetta. Pitkään
jatkonut stressitila vaikut-

Marja-Riitta ja Joel Linna

taa etenkin niihin aivojen
alueisiin, jotka kehittyvät
pisimpään. Näitä ovat mm.
lapsen toiminnanohjauk-
seen ja tarkkaavaisuuteen
vaikuttavat aivojen etuo-
salohko ja assosiaatioalue-
et. Toisaalta tiedetään,
että sijoitetun lapsen op-
pimisvaikeuksia selittää
myös lapsen käsitykset
itsestä oppijana (minäpys-
tyvyys) eli motivaatioon ja
itseluottamukseen liittyvät
tekijät. Useat sijoitetut lap-
set alisuoriutuvat koulussa
todelliseen potentiaaliinsa
nähden. Se, mikä näyttää
oppimisvaikeuksilta, voikin
olla ympäristön vaikutusta.
Siksi tarvitaan laajaa ym-
märrystä sijoitetun lapsen
kehityksestä, jotta häntä
voidaan tukea parhaalla
tavalla eri ammattilaisten
välisessä yhteistyössä.

Avointa vuoropuhelua kodin ja koulun välille

Seminaarissa kuultiin myös
sijaisvanhempien näkökul-
maa unohtamatta myös-
kään biologisia vanhempia.
Marja-Riitta ja Joel Linna
puhuivat kodin ja koulun
välisen kumppanuuden ja
vuoropuhelun merkitykses-
tä. Sijaisvanhempien lapsi-
tuntemus hyödyttää myös
opettajaa. Linnat näyttivät
myös koskettavan multi-
median teemaan liittyen.
Mikael-koulun kehittämis-
päällikkö, erityisopettaja
Johanna Juvonen painotti
puheenvuorossaan myös
yhteistyön merkitystä. Li-
säksi hän toi esiin sijoitus-
prosessin suunnitelmallisen
työotteen sekä saumatto-
man tiedonkulun merki-
tyksen. Juvonen luonnosteli
puheenvuorossaan mallin

siitä, miltä sijoitetun koulupolku ihannetilanteessa näyttäisi.

Hihat heilumaan SISUKAS!

Seminaari tarjosi virikkeitä, ideoita ja verkotti toimijoita. Tarjolla oli tietoa ja tunteita. SISUKAS-projekti sai hyvät eväät lähteä soveltamaan SkolFam®-mallia Suomen oloihin. Projektin nimi viittaa resilienssiin, sinnikkyuteen, jota lapsi tarvitsee selviytyäkseen elämän haasteista sekä kasvatuskumppanuuteen, jota

tarvitaan kodin ja koulun välillä.

Projektin käytännön työ sijoitettujen lasten parissa käynnistyy tammikuussa 2013, kun SISUKAS-tiimin psykologi, erityisopettaja ja sosiaalityöntekijä aloittavat työt.

Seminaarin esitysten diat ovat tulostettavissa sivuilta: www.pesapuu.fi

Teksti: Christine Väliavaara
projektipäällikkö
Pesäpuu ry
Kuvat: Pihla Väliavaara

Sama tarve hiljaisella ja aralla,
narkkarilla ja koviksella:
olla aikuisen lähellä,
kuunneltavana ja kuuntelijana,
omana itsenään

Johanna Juvonen

Tiesitkö,

Pesäpuu on mukana Nordensvälfärdcenterin Tidiga insatser för sårbara familjer 2010-2012 (Varhainen tuki) -projektissa. Hankkeen aikana on järjestetty Lapsen kuulemisen työpajoja nuorille Norjassa, Tanskassa, Ruotsissa ja Suomessa. Tukholmassa 3.-4.12.2012 pidettävässä loppuseminaarissa nuoret esittelevät työpajoista kertovan dokumenttielokuvan sekä menetelmäkirjan. Lopputuoksissa nuoret kertovat päättäjille ja ammattilaisille toiveitaan ja näkemyksiään siitä, miten he haluaisivat tulla kohdatuiksi ja millainen varhainen tuki olisi lapsen kannalta parasta.

<http://www.nordicwelfare.org/Events/Valfardspolitik/nordensbarn/>

